

Activitatea asociației culturale ASTRA la Chișinău și Orhei în perioada interbelică

Vasile CREȚU

Un rol important în dezvoltarea învățământului primar și secundar în Basarabia l-a avut „Asociația Transilvană pentru literatura română și cultura Poporului Român” (ASTRA). Unirea Basarabiei cu România a însemnat și extinderea activității unor instituții culturale, economice și politice în provincie. Printre acestea s-a aflat și ASTRA, înființată la Sibiu în 1861.

La 30 octombrie 1926, în Basarabia a sosit o delegație în frunte cu ministrul Instrucțiunii Publice Vasile Goldiș, pentru inaugurarea la Chișinău a unei secțiuni a Societății Culturale ASTRA. Din această delegație mai făcea parte Onisifor Ghibu, care deținea funcția de Comisar General al ASTREI în Basarabia, profesorul Negrescu, Pan Halippa, preotul Popovici, rectorul Seminarului Teologic ș.a.

Conform documentului de arhivă, la 16.00 a avut loc solemnitatea inaugurării secției ASTRA în localul din bulevardul Alexandru cel Bun. La această inaugurare au vorbit ministrul Goldiș, arhiepiscopul Gurie Grossu, O. Ghibu, P. Halippa. Cuvântările au avut ca subiect „însemnătatea zilei și foloasele ce românismul le va avea prin această asociație”. A doua zi, delegația în frunte cu ministrul Goldiș s-a deplasat la Orhei, unde a „luat parte la serbarea” ASTREI. Conform notei șefului serviciului de Siguranță Orhei, cu primul automobil a sosit arhiepiscopul Gurie, însoțit de un preot din comuna Peresecina. În al doilea automobil „a sosit dl ministru Goldiș, însoțit de dl profesor și senator O. Ghibu”. În fața catedralei au fost întâmpinați de locuitorii orașului, funcționarii publici în frunte cu prefectul județului. Ministrul Goldiș a fost întâmpinat cu pâine și sare, arătându-i „dragostea ce o poartă populația” și se simte „mulțumit sufletește ... și este convins că și în Basarabia oamenii sunt pătrunși de aceleași idei și sentimente cu cei de peste Prut, arătând mulțumire ce o au sub administrația românească și pe care n-o aveau la Ruși”. După oficierea Te-Deumului în biserică, a luat cuvântul dl ministru Goldiș, care deținea și funcția de președinte al societății ASTRA, menționând că „a luptat și va lupta mereu spre binele și fericirea neamului Românesc”. A mai vorbit și senatorul O. Ghibu, arătând scopul

„venirii în localitatea Orhei a asociației ASTRA”. La sfârșitul acestei întâlniri, oaspeții au donat din partea asociației ASTRA primăriilor comunelor Olișcani, Cobâlca (actualmente Codreanca - *n.a.*), Bravicea, Chiperceni și Ciocâlteni „cinci biblioteci cu tot cu inventar, rugând pe delegați să lupte pentru mărirea lor prin ajutoarele ce dâșii le vor da”. De asemenea, au mai fost împărțite cărți, ziare și prin alte localități din raza județului.

În 1927, în Basarabia activau deja circa 14 secții, fiind creat un Comitet al ASTREI, alcătuit din 31 persoane, lăsându-se patru locuri libere, care se vor completa prin cooptare: arhiepiscopul Gurie Grosu, I. Inculeț, I. Pelivan, P. Halippa, Gh. Pântea, primarul mun. Chișinău, L.T. Boga, profesor, directorul Arhivelor Statului, secția Chișinău, dna E. Alistar, directoarea Școlii Eparhiale de Fete, Liviu Marian, director al Liceului B.P. Hasdeu, Ion Macovei, directorul Liceului Al. Donici ș.a. Aceste secții organizau conferințe, cursuri serale pentru adulți, creau biblioteci, difuzau literatură, inclusiv manuale pentru școlile primare și secundare.